

УДК 327(510)''20''

DOI: 10.5937/pr79-45860

Прегледни рад

*Хатиџа Бериша**

*Школа националне одбране „Војвода Радомир
Путник”, Универзитет одбране, Београд*

ИНДО-ПАЦИФИЧКИ РЕГИОН КАО ГЕОПОЛИТИЧКИ „ПИВОТ” НА ПОЧЕТКУ 21. ВЕКА

Сажетак

Проблемски, рад се односи на анализу геостратешког значаја региона Индо-Пацифика и геополитичким кретањима и дешавањима у истом, на почетку 21. века. Успон Кине као политичке, економске и војне силе, представља најважнији догађај у трансформацији глобалног међународног система којим су суверено владале САД. Оваква геополитичка реалност усмерила је светску пажњу са евроатлантског на индо-пацифички регион. Поред тога, економски раст региона, у нераздвојној синергији са политичким и војним стратешким интересима, представља велики изазов дугогодишњој доминацији САД у Индо-пацифичкој регији. Трансформација Кине у регионалну силу са глобалним аспирацијама, променила је структуру регионалних односа нарушивши донедавно неупитну америчку хегемонију у овом делу света. Предмет рада односи се на испитивање геополитичких кретања у региону Индо-Пацифика, са гледиштем да је већ присутан геополитички „пиво” на почетку 21. века. Регион Индо-Пацифика обухвата велико водено, али и копнено пространство, међутим његова специфичност огледа се у чињеници да је најзначајнија „геополитичка

* berisa.hatidza@gmail.com

игра” данашњице везана за дешавања у водама Јужног кинеског мора. Источна Европа јесте била геополитички центар гравитације последњих стотину година, али успон Кине као политичке, економске и војне силе и дешавања у Јужном кинеском мору указују да би исто могло бити „поморски осовински регион” у 21. веку.

Кључне речи: геополитика, геостратегија, Индо-пацифичка регија, пивот 21. века, Кина, САД, центар гравитације, Јужно кинеско море

УВОД

На почетку 21. века светски економски центар гравитације померен је са северноатлантског на индо-пацифички регион. Термини као што су „успон Кине” и „успон Индије” постали су највише коришћени у дипломатским, економским и војним круговима савременог света (Scott 2008, 1). Индо-пацифички регион је постао жила куцавица и геополитичка позорница надметања најбрже растућих светских економија данашњице у коме су Сједињене Америчке Државе (у даљем тексту САД), вођене сопственим националним интересима, појачале своје ангажовање и стално присуство (Dan 2012).

Кина и Индија са политичког, економског и аспекта војне силе су свакако у успону и представљају најважније догађаје у трансформацији глобалног међународног система којим су, све донедавно, суверено владале САД. Оваква геополитичка реалност усмерила је светску пажњу са евроатлантског на индо-пацифички регион. Поред тога, економски раст региона, у нераздвојној синергији са политичким и војно-стратешким интересима, представља велики изазов дугогодишњој доминацији САД у азијско-пацифичкој регији. Трансформација Кине и Индије у светске силе, променила је структуру регионалних односа нарушивши донедавно неупитну америчку хегемонију у овом делу света.

Рад обухвата три целине које су међусобно зависне. У првој целини акценат је дат на физичко-географском одређењу и значају региона, са посебним акцентом на његову еволуцију од обичног термина до стратешког концепта. У другој целини разматрамо

међусобни однос најзначајнијих регионалних сила Индо-Пацифика, те како је геополитичка реалност и успон Кине, као политичке, економске и војне силе, утицала да концепт Индо-Пацифика прерасте у стратегију и нашла место у највишим стратешким документима регионалних сила. У трећој целини анализира се стратешки приступ Пекинга региону Индо-Пацифика и одговором на америчку политику „ребаланса”, која се у кинеским политичким круговима сматра „стратегијом обуздавања” од стране САД и њених савезника.¹ У том смислу, посебно се бавимо анализом кинеске „Иницијативе појас и пут” (“*The Belt and Road Initiative*”), економским пројектом усмереним на одржавање кинеског економског раста, али и одређеним геополитичким циљевима. У светлу те анализе, представимо „Нову велику игру” (“*New Great Game*”) како бисмо разумели кинеско ангажовање у Централној Азији.²

ИНДО-ПАЦИФИК ЕВОЛУЦИЈА – ОД ТЕРМИНА ДО СТРАТЕГИЈЕ

У географском смислу, регион Индо-Пацифика (Слика 1) се протеже од источних обала Африке, преко Индијског океана, до западног и централног Тихог океана и обухвата више од половине светске популације, најмногљуднију светску демократију – Индију,

¹ „Стратегија обуздавања“ (*strategy of containment/containment policy*) је политички концепт који је развио Џорџ Кенан (*George F. Kennan*) дугогодишњи службеник при америчкој амбасади у Москви. Он се сматра великим поборником Макиндрове теоријске концепције и „Хартленд” теорије коју је користио за формулацију „стратегије обуздавања”. Ову стратегију чине три основна принципа. Први принцип је да се совјетска доминација над целим евроазијским копном онемогући на било који начин. Други принцип је да се успостави глобална равнотежа снага у свету. Трећи принцип је примена „стратегије обуздавања” у ободним областима Евроазије (Petersen 2011, 36–59).

² Саму реч, односно фразу „Велика игра” први је употребио Џ.В. Кај у својој књизи „Историја рата у Авганистану”, међутим, њеном даљем ширењу и популарности значајно доприноси Радјар Киплинг, књигом „Ким”. Термин „Велика игга” се користио да се означи ривалство у централној Азији, а пре свега на простору Авганистана, до кога је дошло између руског царства и британске круне у 19. веку. Док се у Великој Британији користио израз „Велика игра”, у Русији је овакво стање односа између ње и британске круне било означено као „Игра сенки”. Уопштено посматрано и са савремене тачке гледишта фраза „Велика игра” означава геополитичке и геостратешке, у крајњем случају геоекономске односе великих сила у овом делу света. За разлику од ранијег схватања, сада поред Русије, ново одређење овог појма подразумева и нове силе које имају своје појединачне интересе у региону као што су Кина и САД (Траиловић 2011).

две од три највеће светске економије – Кину и Јапан и више од половине светског бруто производа (Auslin 2011). У свом индо-пацифичком стратешком извештају из јуна 2019. године, „Секретаријат одбране САД” још детаљније описује регион Индо-Пацифика наводећи да је седам од десет највећих светских армија стационирано у овом региону, да пет земаља овог региона поседује нуклеарно наоружање, да се у њему налази девет од десет најпрометнијих поморских лука, као и да се трећина светског поморског саобраћаја одвија његовим морима (The US Department of Defense 2019).

Слика 1. Регион Индо-Пацифика

Извор: Wadhwa 2020.

Термин Индо-Пацифик је присутан у геополитици, али је био некористићен деценијама. Његова рана употреба везује се за етнографију и океанографију још од 1850. године када је коришћен да би се описали морски екосистеми Индијског и Тихог океана (Medcalf 2013). Међутим, у геополитичким анализама интересантно је рећи да се термин Индо-Пацифик први пут појављује у раду Карла Хаусхофера „Индо-пацифички простор” (*Indopazifischer Raum*) 1920. године, од када се повремено користио у званичној комуникацији (Khurana 2019). Иако се у геополитичким односима 20. века преовлађујуће употребљавао термин Азија-Пацифик, па чак и Азија-Индија-Пацифик, нарастањем Кине и Индије као регионалних економских и војних сила и њиховим све израженијим активностима у Индијском и Тихом океану, појавило се мишљење да се водена пространства ова два океана више не могу посматрати одвојено, него као једна геополитичка макро целина (Heiduk and Wacker 2020).

У савременој геополитици 21. века Индо-Пацифик се више не користи само као термин. Он је пре свега постао стратешки концепт чији се настанак везује за јапанског премијера Шинзо Абеа (*Shinzo Abe*) и његов говор у индијском Парламенту 2007. године, током којег је позвао на стратешко партнерство Индије и Јапана у циљу осигурања слободног геокономског повезивања, просперитета, владавине права и поштовања поморских закона о слободи пловидбе и безбедносној стабилности азијског римланда (Ministry of Foreign Affairs of Japan 2007). Међутим, већина аналитичара сматра да је ово био производ страха од нарастајуће кинеске економске и војне моћи и њеног све већег утицаја у региону Индо-Пацифика. Формирање стратешког партнерства са Индијом, уз већ развијене партнерске односе са САД, имало је за циљ успостављање регионалног поретка који не би био дефинисан економском, политичком, географском, војном и стратешком доминацијом Кине, чиме би се спречило да иста постане регионални хегемон са глобалним аспирацијама (Dolven and Vaughn 2020).

Концепт Индо-Пацифика је наредних неколико година доживео стратешку трансформацију и добио значајно место у стратешким документима најзначајнијих држава овог региона (Bhatt 2018). Већ 2010. године тадашња државна секретарка, Хилари Клинтон (*Hillary Clinton*), говорећи о сарадњи САД и Индије, наглашава да су САД свесне важности индо-пацифичког региона за глобалну размену и трговину, те да је исти кључан за будућност САД. Пратећи визију Хилари Клинтон, годину дана после, тадашњи амерички председник Барак Обама (*Barack Obama*) усваја стратегију „ребаланса према Азији” (*Rebalance to Asia*) након чега је „пиво” (*Pivot to Asia*) према Индо-Пацифику постао покретачка снага америчких дипломатских, економских и војних активности.³ Међутим, како аналитичари сматрају америчка „стратегичка ребаланса” је имала превише либералан приступ према Индо-Пацифику, док су методе обуздавања кинеске одбране биле усмерене на јачање владавине

³ *Pivot to Asia* или *Rebalance to Asia* је америчка стратегија усмерена на економско и војно обуздавање нарастајуће кинеске моћи, те обесхрабтивање кинеских покушаја да преобликује регионални поредак помоћу силе и застрашивања. Базирала се на америчком уверењу да су САД азијско-пацифичка сила, легитимни регионални играч и неупитни глобални предводник. У својој основи она представља спољно политичку платформу у циљу очувања америчке супремације у азијско-пацифичкој регији (Toshi 2013).

права кроз регионалне политичке, економске и војне структуре земаља региона, што у пракси и није дало очекујуће резултате.

До потпуног заокрета у америчкој политици према Индо-Пацифику долази избором Доналда Трампа (*Donald Trump*) за председника САД. За разлику од „меког” приступа председника Обаме, председник Трамп је заузео „тврђи” став према све израженијим и агресивнијим кинеским активностима у региону Индо-Пацифика. То је веома јасно артикулисано у два најважнија америчка стратешка документа – Националној стратегији безбедности из 2017. године и Националној стратегији одбране из 2018. године. Из ова два стратешка документа видљиво је да САД више не говоре о регионалном концепту Индо-Пацифика, него да је исти добио форму геополитичког појма и значајно место у државној стратегији названој „стратегија слободног и отвореног Индо-Пацифика” (Demir 2018).

Америчка „стратегија слободног и отвореног Индо-Пацифика” заговара регионални поредак у коме ће се суверене и независне земље и различите културе економски развијати и напредовати у миру. Иако симболичног назива, самом стратегијом су јасно артикулисани амерички стратешки интереси у односу на регион Индо-Пацифика, али и послате две веома битне поруке земаљама региона. Прво, појам „слободно” подразумева да суверене и независне државе региона, на међународном плану, доносе сопствене одлуке без присиле других држава, а да на унутрашњем плану исте поштују основна људска права, да су транспарентне и да предузимају неопходне мере у борби против антикорупције. Друго, појам „отворено” подразумева отворене поморске линије комуникација, отворену и приступачну логистичку инфраструктуру која ће убрзати регионални напредак и интеграције, отворене инвестиције и тржишну економију и отворену трговину. Међутим, без обзира на висок ниво економске међузависности и повезаности САД и земаља региона, као и САД и Кине, стратегија САД се може окарактерисати као стратегија обуздавања чији је циљ спречавање ширења кинеског утицаја у региону Индо-Пацифика (Fulton 2017, 45–46).

ИНДО-ПАЦИФИК У СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА РЕГИОНАЛНИХ СИЛА

Стратешки заокрет у америчкој спољној политици још од времена администрације председника Обаме је био сигнал регионалним силама као што су Индија, Јапан и Аустралија да своју националну и одбрамбену политику прилагоде новонасталој реалности Индо-Пацифичког региона.⁴ Тако је већ у мају 2013. године Влада Аустралије усвојила, а касније 2017. године допунила, Белу књигу одбране, која је била први официјални и формални документ једне индо-пацифичке државе, у коме се наглашава њена приврженост концепту Индо-Пацифика у савременим условима (Khurana 2019).

Као деценијски савезник САД у региону, Јапан је заговорник и носилац стратегије „слободног и отвореног Индо-Пацифика”. Свестан убрзаног нарастања кинеске економске и војне моћи и све присутнијег и агресивнијег утицаја у региону Индо-Пацифика, који су у супротности са јапанским националним интересима, јапанска стратегија „слободног и отвореног Индо-Пацифика” представља скуп иницијатива усмерених на промоцију економског просперитета земаља региона кроз међународно признату владавину права и побољшање већ постојеће економске повезаности земаља региона. Међутим, поједини аналитичари се слажу у оцени да је јапанска стратегија „слободног и отвореног Индо-Пацифика” противтежа кинеској Иницијативи „појаса и пута” како би се повратио економски и политички утицај Јапана над земљама региона, изгубљен након кинеске најаве Иницијативе у 2013. години (Berkofsky 2019). Поред тога, аналитичари се слажу и у оцени да јапанска стратегија није доследна и кохерентна и да је вођена сопственим националним интересима, не уважавајући интересе осталих земаља региона, пре свега Индије (Prasad 2019). Јапанска стратегија се карактерише као покушај Токија да има активнију улогу у региону, нарочито када је у питању сигурност поморских линија комуникација и транспорта

⁴ Термин Индо-Пацифик је у задњих неколико година нашао своје место у најважнијим стратешким документима САД, Јапана, Индије и Аустралије што само по себи илуструје колики значај ове државе придају региону Индо-Пацифика. Иако се у свим овим документима директно наглашава потреба мирног развоја, владавине права, поштовања суверенитета и територијалног интегритета држава региона, те очувања његове стабилности, ипак се индиректно осуђује агресивна кинеска дипломатска, економска и војна политика у региону Индо-Пацифика (Khurana 2019).

кроз воде Индијског океана, Јужног и Источног кинеског мора, од којих зависи просперитет јапанске економије (Prasad 2019).

Упоређујући јапанску и америчку „стратегију слободног и отвореног Индо-Пацифика” може се закључити да је прва много шира и свеобухватнија. Док је америчка више фокусирана на безбедносне изазове, ризике и претње и обуздавање нарастајуће економске и војне моћи Кине, стратегија Јапана је више усмерена на економски развој и инфраструктурна улагања, која за циљ имају унапређење економске и политичке повезаности земаља региона. С тим у вези, закључује се да јапанска стратегија нуди оно што народи Индо-пацифичког региона желе, за разлику од америчке стратегије која се базира на политичком, економском и војном надметању са Кином (Prasad 2019).

У геостратешком концепту Индо-Пацифика Индија заузима централно место. Као растућа регионална и економска сила Индија је велики конкурент кинеским геополитичким и геоекономским амбицијама, те је препозната као стратешки партнер, првенствено САД, а затим Јапана и Аустралије, у ограничавању кинеског утицаја у региону Индо-Пацифика. Међутим, за разлику од агресивног америчког приступа исказаног кроз стратегију „слободног и отвореног Индо-Пацифика”, Индија је, придржавајући се свог деценијског принципа одржавања добросуседских односа, заговорник мултилатерализма и политике балансирања у односима са САД и Кином (Panda 2019). За разлику од САД и Јапана који имају дефинисане и усвојене стратегије за Индо-Пацифик, Индија је своје циљеве јасно артикулисала кроз „визију слободног, отвореног и укључујућег Индо-Пацифика” (Panda 2019). Овакав индијски приступ израз је њене одлучности да не служи интересима појединих земаља, пре свега САД, него да има стратешку аутономију у сопственој спољној политици (Malik 2018).

Садашње индијско политичко руководство је свесно стратешке важности Индијског океана не само за Индију него за цели регион. Више од 40 држава и скоро 40% светске популације је у овом региону. Половина светског контејнерског транспорта, трећина свих роба и две трећине светског транспорта нафте одвија се водама Индијског океана (Bhatt 2018). Чак 95% укупне индијске трговине и 90% увоза нафте зависи од транспорта водама Индијског океана (2018).

Свесна стратешке важности Индијског океана и своје улоге у геополитичком концепту „Индо-Пацифика”, али и вођена сопственим

националним интересима, Индија је усвојила политику „деловања на истоку” (Panda 2019). Иако је званични циљ ове политике промовисање економске и културне сарадње и развој добрих односа са земљама региона, реалност је сасвим другачија. Агресивна кинеска политика у Јужном кинеском мору и водама Индијског океана, приморала је Индију на покушај балансирања овом кинеском стратешком изазову својим присуством у водама источно од мореуза Малака како би заштитила своје поморске линије комуникације коју су виталне за њену економију (2019). Међутим, још значајнија је чињеница да је овом политиком Индија, поред економског, јасно исказала и свој стратешки фокус на регион Индо-Пацифика, свесна чињенице колико је овај широки поморски регион значајан за њену нарастајућу економију у 21. веку (Bhatt 2018).

КИНЕСКИ СТРАТЕШКИ ПРИСТУП ИНДО-ПАЦИФИКУ

До стратешког заокрета Америчке администрације према Азији долази у време председника Обаме, који је подразумевао мање ангажовање на Блиском истоку, а веће присуство у Источној Азији у кинеским дипломатским круговима. Ово је схваћено као хегемонистичка тежња САД, усмерена на обуздавање растућег кинеског утицаја у региону (Павковић 2018). Свесна изазова, ризика али и претњи овакве америчке политике по свеукупну националну безбедност, Кина је предузела стратешке кораке у ублажавању, па чак и у неутралисању ефеката америчке политике „ребаланса”. Један од тих корака, усмерен првенствено на одржавање економског раста, али и са одређеним геополитичким циљевима, је било покретање Иницијативе „један појас, један пут” 2013. године, током посета кинеског председника Си Ђинпинга Казахстану и Индонезији (Miracola 2019).

Иницијатива „Појас и пут” са геополитичког аспекта је постала један од битних могућности које је Кина почела да примењује за остваривање својих интереса. Анализирајући основне циљеве Иницијативе поједини академски аутори се слажу у оцени да је иста политичко-економски пројекат са економским, политичким, али и безбедносним мотивима и циљевима (Павковић 2018). Са економског аспекта, Иницијатива „појас и пут” је „амбициозан пројекат који би требао да обухвати преко 65 земаља, чији је удео

у светском БДП-у 30%, у којима живи 62% светске популације и на чијем располагању стоји 75% енергетских резерви” (Павковић 2018). Смисао овог мега-пројекта је био да пружи могућност развој транспортне инфраструктуре (првенствено путеве, железнице и луке), као и развој енергетске инфраструктуре (електрична мрежа, нафтоводи и гасоводи, терминали за течни нафтни гас, нуклеарни реактори, обновљиви извори енергије), уважавајући као приоритетни развој информационе инфраструктуре земаља на коридорима копненог и поморског појаса и пута (Demir 2018).

Међутим, може се закључити да економски аспекти и циљеви Иницијативе служе Пекингу првенствено као инструмент успостављања контроле над економским и финансијским токовима, ширењу политичког утицаја и јачању кинеске меке моћи на регионалном и глобалном плану (Miracola 2019). Ширење и јачање кинеске меке моћи најочигледније је кроз финансирање инфраструктурних пројеката у другим државама, које је базирано на зајмовима, а не на донацијама, чиме Пекинг стиче приступ страним тржиштима, постепено шири мрежу економских веза и политичке сарадње, али временом добија и надмоћ над другим државама. Пројекат „појаса и пута” има и веома значајну геостратешку компоненту. Као економска сила у успону са све већим потребама за несметаним дотоком стратешких сировина, неопходних за подршку њеној захукталој привреди, Кина се у транспорту истих највише ослања на поморске руте снабдевања и комуникација (Fulton 2018). Значајно је напоменути да се око 80% кинеског увоза енергената са Блиског истока транспортује водама Индијског океана и пролази кроз Малајски мореуз⁵ чију сигурност неформално контролишу морнарице САД и Индије. Због тога је Кина веома свесна чињенице да су индо-пацифичке поморске руте снабдевања и комуникације виталне за њену енергетску безбедност, као и потребе њихове одбране од потенцијалних непријатеља (Demir 2018).

Недостатак сопствених природних ресурса неопходних да подрже њену растућу економију захтева од Кине да решења тражи на прекоморским тржиштима Блиског истока и Африке. Међутим, таква ситуација као резултат има стварање стратешке зависности Кине од слободе и безбедности транспорта сировина поморским

⁵ Тадашњи кинески председник Ху Ђинтао (*Hu Jintao*) је 2003. године „сковао синтагму малајска дилема, где је означио безбедносну опасност Кине у погледу Малајског мореуза, а посебно када су у питању транзитни трговачки бродови” (Storey 2006).

линијама снабдевања и комуникације кроз воде Индијског океана и Јужног кинеског мора, које су у великом обиму контролисане од стране западних поморских сила и Индијске морнарице (Baker 2014). Један од начина заштите сопствених поморских линија снабдевања и комуникација од Блиског истока и Африке до својих обала јесте изградња инфраструктуре и лука у земљама које имају излаз на Индијски океан, као што су Мјанмар, Бангладеш, Шри Ланка, Камбоџа, Тајланд и Пакистан, познате и као „ниска бисера” (Rehman 2010).

Са кинеског гледишта концепт „ниског бисера” која је комбинација економских инвестиција, постављени циљ је да створи услове за ресурса за функционисање кинеске привреде, али и једна од приоритетних услова за коришћење лука за војне потребе. Посебно је интересантно ово последње што у потпуности одговара стратегијским замислима кинеских теоретичара о неопходности изградње војних поморских база и инфраструктуре, односно војних стратешких упоришта у водама Индијског океана, као стратешких тачака за подршку активности кинеске поморске флоте (Migacola 2019). То би допринело „јачању капацитета ратне и трговачке флоте са циљем остваривања неопходне контроле поморских линија комуникација и стварању предуслова за пројектовање моћи далеко од региона у којем је Кина то традиционално чинила” (Зарић 2018).

Како би заштитила своје виталне поморске линије снабдевања и комуникација, али у исто време била у могућности да пројектује војну моћ далеко од своје територије, Кина већ годинама посебну пажњу поклања развоју капацитета и способности Народно Ослободилачке Армије, а нарочито њене морнарице. Основни циљ овакве политике јесте заштита кинеских националних интереса у светлу нарастајућих регионалних тензија са САД и Индијом у рејону Индо-Пацифика. Циљеви кинеске поморске стратегије по први пут су јасно исказани у Белој књизи одбране из 2014. године, познатој и као „Кинеска војна стратегија”, а додатно потврђени у Белој књизи одбране из 2019. године (Стојановић и Шарановић 2021).

Стално присуство америчких војних снага и јачање војног савезништва у региону, спорови око поморских граница, модернизација јапанских Оружаних снага и сепаратистичке тежње покрета за независност Тајвана, Тибета и Источног Туркестана у провинцији Синђанг, означени су као највећа претња кинеској националној безбедности. У складу са стратешким проценама,

дефинисане су нове мисије и задаци Народноослободилачке армије Народне Републике Кине (НОАК), од којих су заштита кинеских „поморских права и интереса” и интереса у „новим димензијама”, као што су сајбер и свемирска димензија, задаци највишег приоритета (Blasko 2015).

Дефинисање „заштите поморских права и интереса” као стратешког задатка, од којих је заштита „прекоморских интереса” од највишег приоритета, показала је стратешку оријентацију Кине према „далеким морима” (Singh 2016). Огроман значај мора и океана за савремену Кину захтева посебан приступ и заштиту поморских права и интереса у коме ће кинеска Ратна морнарица имати одлучујућу улогу, чиме је концепт „одбране мора у близини кинеског копна” замењен концептом „одбране мора у близини кинеског копна и заштитом интереса на далеким морима” (Fravel 2012).

Суочена са изазовом заштите својих поморских линија снабдевања и комуникације, Кина се окренула тражењу алтернативних решења, као што је изградња нафтовода и гасовода копненим делом Азије да би заобила Малајски мореуз. Једна од алтернативних рута за снабдевање енергетским ресурсима спада коридор Кина-Пакистан који повезује пакистанску луку Гвадар са излазом на Персијски залив, а које се повезује кинеском провинцијом Синђанг, где би се избегао транзит кроз Малајски мореуз, а тиме и повећала енергетска безбедност Кине (Khurana 2018). Поред тога, поједини аналитичари сматрају да су друге могуће руте за снабдевање ресурсима управо коридори копненог „Економског појаса пут свиле”, који задиру дубоко у евро-азијску копнену масу и регионе Каспијског базена, богате природним ресурсима, пре свега нафтом и природним гасом. У том смислу Кина је већ склопила стратешка партнерства са свим државама Централне Азије и обезбедила пролазак два економска коридора „појаса и пута” кроз исте – Кина-Централна Азија-Западна Азија и Евроазијски копнени мост. Наведеним коридорима кроз мрежу гасовода, нафтовода и путне и железничке инфраструктуре повезаће се неразвијене западне кинеске провинције са Централном Азијом, али и умањити кинеска зависност од снабдевања поморским путем (Harper 2019).

ЈУЖНО КИНЕСКО МОРЕ КАО ГЕОСТРАТЕШКИ ПИВОТ НА ПОЧЕТКУ 21. ВЕКА

Стратешка и геополитичка игра 21. века у Индо-пацифичком региону најизраженија је у водама кинеских приобалних мора, од којих је Јужно кинеско море од посебног значаја. Распрострањено од Сингапура и Малајског мореуза на југозападу до Тајванског мореуза на североистоку, Јужно кинеско море „представља мост и функционише као грло између Индијског океана и западног Пацифика – маса повезујућег економског ткива где срстају глобалне поморске руте” (Kaplan 2014). Поред тога, изузетне резерве природних ресурса и најзначајније светске поморске линије снабдевања и комуникације чине ову водену површину стратешком осовином 21. века где се економски, политички и војни интереси највећих регионалних и светских сила укрштају (Baker 2014). Како Каплан наводи, две трећине енергетског увоза Јужне Кореје, скоро 60% јапанског и тајванског енергетског увоза и 80% кинеског увоза сирове нафте транспортује се водама Јужног кинеског мора (Kaplan 2014, 9–10).

Међутим, није само стратешка локација, поморске линије транспорта и комуникације и резерве природних сировина оно што даје геостратешку важност Јужном кинеском мору. У овом региону налази се више од 200 мањих острва, гребена, спрудова и других рељефних облика над којима „историјско” право полаже већина земаља која излазе на његове воде (Haunton 2014). Поједини аналитичари сматрају да Кина, као сила која у овом тренутку јача посебно на економском пољу, мада ни у војном смислу не заостају, са својом агресивном политиком где утиче на дешавању у Јужном кинеском мору, због чега геостратегијски значај овог мора постаје увелико присутна где привлаче пажњу других регионалних и светских сила (Зарић 2018).

Главно место у интересима свих заинтересованих држава у територијалним споровима представљају Сиша (Парцелска острва) и Нанша (Архипелаг Спратли) острва која заузимају централни положај у Јужном кинеском мору. Геополитички значај наведених острва се углавном представља првенствено у њиховој позицији, разлози за то постоје, а један од тих су природни ресурси који се налазе у њиховој непосредној близини (Зарић 2018). Кина у решавању територијалних спорова око ових острва, али и других острва у Јужном кинеском мору, углавном користи моћи и силе,

изградњом вештачких острва на спорним гребенима, док са друге стране остале државе које полажу право на нека од спорних острва наступају са становишта поштовања међународних права и обавеза (2018). Изградњом вештачких острва у Сиша и Нанша архипелагу, Кина планира да оствари неколико геополитичких циљева. Прво, тиме ствара могућности проширивања капацитета за пројектовање моћи на простору које обухвата Јужно кинеско море, а посебно да се контролише Малајски мореуз,⁶ који је уједно и најважнија „тачка загушења” на поморским комуникацијама у том региону. Друго, Кина у складу са својим циљевима остаје при замисли да проширили своју „стратешку дубину” и како би била у могућности да штити своје интересе у „удаљеним морима”. Треће, ова острва би Кина могла употребити као логистичке базе НОАК у примени концепта *anti access/area denial – A2/AD* против поморских снага САД, као стратешког противника, али и његових савезника, што се може схватити као средство и начин супротстављања америчком заустављању напредовање Кине (Зарић 2018). Међутим, како би се зауставила кинеска потпуна доминација у водама Јужног кинеског мора, један од начина је изградња вештачких острва, где би пре свега САД, али и Јапан, Индија и Аустралија покренули тзв. „операције слободне навигације” кроз воде овог мора, са основним циљем стварања јачег политичког, економског и војног притиска на Кину.⁷

Сагледавајући растући значај Јужног кинеског мора у регионалним и глобалним оквирима, видљива и снажна заинтересованост Кине на економском, политичком и војном нивоу за ову акваторију остаје и за будућност. Зато постоје два основна разлога за појачане активности Кине у водама Јужног кинеског мора – потреба за природним ресурсима и стратешки приступ. Тренутне кинеске резерве природних ресурса нису довољне да подрже њену растућу економију. Према кинеским проценама, Јужно кинеско море поседује 130 милијарди барела сирове нафте и, ако

⁶ Да ли постоји опасност, и брига за сигурност трговачке пловидбе, стварна дилема Малајског мореуза „заправо задире у енергетску безбедност Кине, имајући у виду да се целокупни превоз енергента из држава Персијског залива обавља овом рутом”. Видети Ji 2007; Leung 2011; Zhang 2011. Такође, треба указати да „Малајски мореуз није једини безбедности проблем за несметану пловидбу кинеских трговачких бродова” (Stekić 2021, 267).

⁷ Саме „операције слободне навигације”, подразумевају да амерички ратни бродови учестало прилазе вештачким острвима у Јужном кинеском мору на мање од 12 миља, као и да су интензивирали своје пловидбе овим морем (Rossiter 2018).

су прогнозе тачне, то је више него било који други регион у свету изузев Саудијске Арабије (Карпан 2014, 10).

Како Каплан наводи, „контрола резерви сирове нафте и природног гаса у водама Јужног кинеског мора”, као резултат би имала њену мању енергетску зависност од Блиског истока и Африке. Поред тога, Кина би делимично умањила своју „дилему Малајског пролаза”, односно своје ослањање на уски и рањиви Малајски мореуз кроз који пролази велики део њеног увоза, али и извоза (Карпан 2014, 10–41).

Малајски мореуз је за Кину од стратешког значаја и уједно представља њезин безбедносни ризик, нарочито по питању енергетске безбедности имајући у виду чињеницу да скоро 80% кинеског прекоморског увоза нафте и природног гаса пролази кроз овај мореуз. У кинеским стратешким размишљањима зависност од овог уског пловног пута позната је под термином „дилема Малајског пролаза” и базира се на закључку да „ко год контролише Малајски мореуз, ефективно држи у захвату кинески стратешки енергетски пролаз и може да запрети кинеској енергетској безбедности у било ком тренутку” (Зарић 2018).

Међутим, нису само приступ и експлоатација ресурсима покретачка снага кинеских поморских активности и амбиција у Јужном кинеском мору. Контрола Малајског мореуза, како Френсис Семпа истиче, кључна је и за ометање кинеског стратешког приступа Индијском океану као и државама произвођачима деривата на Блиском истоку као и у Африци (Sempra 2019). Кинески стратеги свесни су чињенице да би, у случају било каквог сукоба у региону овог мора а нарочито са Тајваном, Малајски мореуз као стратешка локација био стављен под контролу САД и њених савезника, чиме би оствариле своју геополитичку надмоћ, ускратиле стратешки приступ Кини у воде Индијског и Тихог океана и контролисале њене енергетске токове (Panda 2018).

Стратешки гледано Јужно кинеско море је за Кину оно што је Карипско море било за САД или Северно море за Велику Британију у 19. и 20. веку (Spruckman 1942). Каплан закључује да је „борба са европским силама за доминацију у Карипском мору и остваривање исте, дала САД стратешку предност у контроли западне хемисфере, која јој је омогућила да има баланс снага на источној хемисфери против сила као што су Јапан и Русија (Карпан 2014, 13). То је управо оно што Кина настоји да оствари у Јужном кинеском мору у што

дужем периоду. Јер, како Каплан даље наводи, уколико кинеска морнарица замени морнарицу САД као доминантну силу у Јужном кинеском мору или чак достигне паритет са њом, то ће јој обезбедити геостратешке могућности, као што је то Карипско море обезбедило САД (10–14). Због тога се може рећи да је Јужно кинеско море кључ кинеске геостратешке будућности.

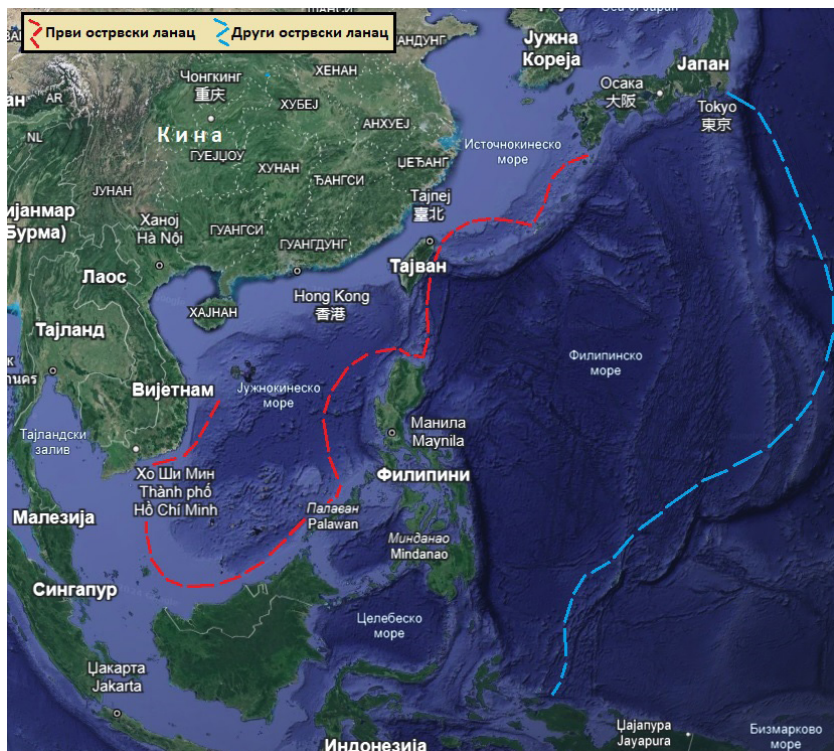
Доминација водама Јужног кинеског мора створила би повољне услове за Кину у два смера. Прво, Кина би била у позицији да доминира источном хемисфером против Јапана и Индије, али и да направи баланс снага у западној хемисфери у односу на САД. Друго, Кина би у том случају постала поморска сила на „два” океана и била у позицији да доминира у два геовектора, западни део Тихог океана и Индијски океан (Каплан 2014, 29–49). Тиме би Кина имала могућност да контролише поморске линије снабдевања и комуникације, стратешке базе и поморске „тачке загушења” и осигура неопходне ресурсе за своју нарастајућу економију који долазе са Блиског истока и Африке.

Геополитички проблем са којим се САД у данашње време сусрећу у региону Индо-Пацифика јесте питање како задржати „предњи периметар одбране” и спречити све агресивнији поморски приступ и продор Кине у воде Тихог океана у односу на оно што се зове „први и други ланац острва” (Зарић 2018). Амерички стратеги сматрају да је тренутни ниво развијености капацитета кинеске морнарице такав да иста није у могућности да доведе у питање надмоћ америчке морнарице у водама западног Пацифика (Scott 2012). Међутим, убрзани темпо и изградња њених капацитета и способности омогућиће јој веома брзо да оствари „контролу”, па чак и „превласт” у Јужном кинеском мору. Таква ситуација би довела до значајног опадања, па чак и до потпуног онемогућавања приступа морнарици САД водама Јужног кинеског мора (Зарић 2018). Блокирањем улаза у Јужно кинеско море из правца западног Пацифика, Кина би била у могућности да своје тежиште фокусира према југу у смеру стратешки важног Малајског мореуза и Индијског океана.

Кинеска војна модернизација има регионалне, економске и стратешке импликације. Посматрано у регионалним оквирима војна модернизација и развој НОАК је питање које брине остале земље Индо-пацифичког региона, са нерешеним територијалним споровима са Кином које постоје у Источном и Јужном кинеском

мору. Економски, како Дин тврди, „мора `унутар првог ланца острва` су одлучујућа за контролу поморских линија комуникација кроз Јужно кинеско море, које повезују Кину са регионом Пацифика, али и са Блиским истоком, Африком и Европом” (Dian 2013). Стратешки гледано, кинеска војна модернизација је оријентисана на онемогућавање и одбијање утицаја САД у случају било каквог војног сукоба у региону, што би афирмисало Кину као глобалну силу (Rogers 2014).

Слика 2. Први и други острвски ланац

Извор: Coates 2017.

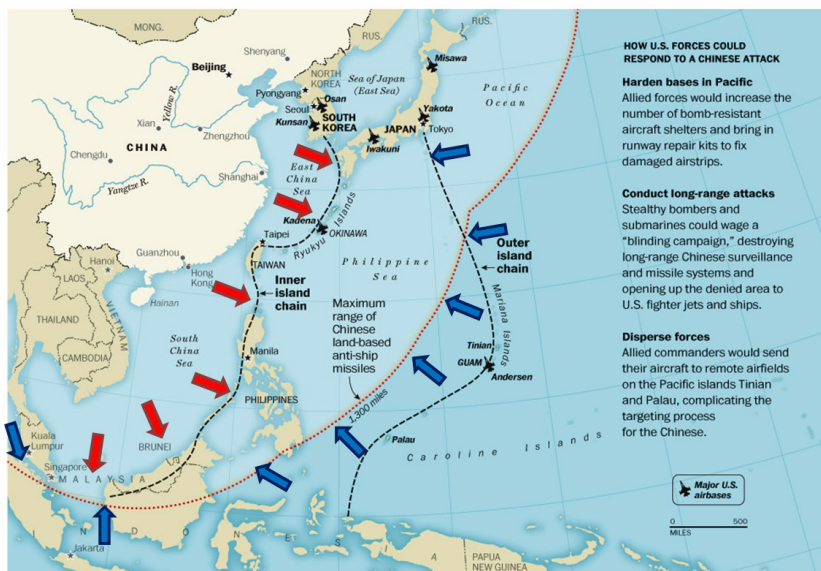
Програм кинеске војне модернизације је веома интензиван у последњих 20-ак година и базиран је на развоју капацитета и способности кинеске морнарице, технолошкој модернизацији ваздухопловства и развоју балистичких и ракетних снага⁸ (Dian

⁸ Ова модернизација укључује свемирски програм, поморске и ваздушне снаге, сајбер снаге, стратешке ракетне снаге и копнену војску. Међутим, најзначајнија је кинеска

2013). Међутим, посебна пажња САД је посвећена противмерама кинеском концепту *anti access/area denial* – A2/AD са фокусом на могућности нових противбродских балистичких пројектила, који са дометом већим од 3000 км могу уништити мете са својих положаја дубоко у кинеској територији (Слика 3) (Dian 2013).

Стратешки корак Кине у развоју балистичких пројектила дугог домета представља озбиљну претњу америчким базама у западном Пацифику (Hayton 2014). У евентуалном сукобу, уколико би Кина одлучила да употреби ове балистичке капацитете, америчке снаге би се нашле „закључане” између кинеског копна и „првог и другог ланца острва” чиме би изгубиле могућност пројекције силе у овом изузетно важном простору. Стратешки гледано, формирање једне такве *no go zone* за америчке снаге, довело би до њихове немогућности заштите својих Азијских савезника (Dian 2013).

Слика 3. Како би америчке снаге могле да одговоре на кинески напад

Извор: Kazianis 2014.

У оквиру „првог ланца острва” стратешки значај има положај Тајвана. И док Кина Тајван сматра делом своје територије и

посвећеност развоју противбродских балистичких пројектила, интерконтиненталних балистичких пројектила и балистичких пројектила за лансирање са подморница (Dian 2013).

„националним наслеђем”, САД о њему говоре као најизразитијем моделу азијске демократије. Међутим, стратешки гледано Тајван је „велики зид” који Кина жели да пређе, те је у том смислу његова позиција немерљива, с обзиром да ово острво представља тачку са које се кинеско копно највише „затвара” или „отвара” према Пацифику (Зарић 2018).

Стављањем Тајвана под своју контролу, кинеске поморске и ваздушне снаге би коначно биле у могућности да пробију физичку и географску баријеру звану „први ланац острва” и добију слободан излаз на западни Пацифик, уз истовремену, готово потпуну, контролу северног обода Јужног кинеског мора (Malik 2018). Поред тога, Кина би била у могућности да директно угрози јапански вектор деловања у смеру исток-запад и испољи јак притисак на мање обалске земље у Југоисточној Азији. Последица таквог геостратешког позиционирања Кине би била њена могућност да надгледа активности јапанске и морнарице САД са изузетном лакоћом, али и да контролише и ускраћује транспорт кроз Тајвански мореуз (Rogers 2014). Стратешки гледано, уколико Кина стави Тајван под своју контролу то ће изазвати тектонски поремећај у геостратешком балансу снага у Индо-пацифичком региону у 21. веку (Scott 2012).

ЗАКЉУЧАК

На почетку 21. века Индо-Пацифик је постао светски геополитички центар гравитације и геополитичка позорница надметања најбрже растућих светских економија данашњице у коме су Сједињене Америчке Државе, вођене сопственим националним интересима, појачале своје ангажовање и стално присуство. Јачање кинеске и индијске економске, политичке и војне моћи, као и њихов све активнији регионални и међународни ангажман, имају значајан утицај на глобални систем којим су донедавно суверено владале САД.

У геополитичким односима 20. века термин „Азија-Пацифик”, па чак и „Азија-Индија-Пацифик” је био доминантан. Међутим, нарастањем Кине и Индије као регионалних економских и војних сила и њиховим све израженијим активностима у Индијском и Тихом океану, довели су до нове геополитичке реалности у којој се водена прострaнства ова два океана више не могу посматрати одвојено, него као једна геополитичка макро целина. Динамична геополитичка кретања у региону Источне Азије у првим деценијама

21. века резултирала су и еволуцијом термина Индо-Пацифик. Он се у данашње време не користи само да би се описало копнено и водено пространство од обала Јапана до обала источне Африке, него је своје место нашао и у најважнијим стратешким документима регионалних сила.

Данашња геополитичка дешавања несумњиво показују да је Кина најважнија држава у региону Индо-Пацифика. Њен успон према статусу регионалне силе са глобалним аспирацијама изражен је све одлучнијом одбраном националних интереса и политиком праћеном позиционирањем у оним деловима региона које она сматра од посебног интереса. То је разлог због којег је регион Индо-Пацифика постао поприште америчко-кинеског ривалства последњих година, у којем су обе силе, скоро па отворено, изразиле своје стратешке намере. Настојања Кине да истисне САД из Источне Азије и преузме улогу регионалног хегемона, представља велики изазов за америчку доминацију у Индо-пацифичком региону. САД и даље сматрају да стабилност и просперитет овог региона мора да почива на међународном поретку и владавини закона чији су оне предводник. Све очигледније јачање америчке војне присутности у региону, јачање старих и склапање нових политичких, економских, а нарочито војних партнерских односа са државама Индо-пацифичког региона, и проглашавање Кине стратешким конкурентом у својим највишим државним стратешким документима, јасно дају до знања да је америчка стратегија усмерена према покушају ограничавања и обуздавања растућег регионалног и глобалног кинеског утицаја.

Стратешка и геополитичка игра на почетку 21. века у Индо-пацифичком региону најизраженија је у водама кинеских приобалних мора, од којих је Јужно кинеско море од посебног значаја. Ово море је првих деценија новог века постало светски центар гравитације и поприште светске геополитичке борбе. Док је за већину земаља региона Јужно кинеско море важно са становишта природних ресурса и слободних поморских линија комуникације, за Кину је оно од геостратешког значаја. Доминацијом и контролом овог мора Кина би имала могућност да контролише поморске линије снабдевања и комуникације, стратешке базе и поморске „тачке загушења” Малајског и Тајванског мореуза и да осигура неопходне ресурсе за своју нарастајућу економију који долазе са Блиског истока и Африке. Још значајније, Кина би остварила стратегијски циљ слободног и неометаног приступа водама Индијског и Тихог

океана, што првенствено САД, али и остале земље региона желе да спрече. Управо је то основни разлог америчке политике „ребаланса” чија је суштина у покушају обуздавања и ограничавања кинеског растућег утицаја у региону. Због тога се може рећи да регион Индо-Пацифика представља нову геополитичку реалност и сценарио који ће обликовати светску политику, економију и безбедност у годинама испред нас, а да ће Јужно кинеско море бити и остати кључ кинеске геостратешке будућности.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Зарић, Иван М. 2018. „Таласократска димензија савремене кинеске геополитике.” Докторска дисертација. Универзитет у Београду: Факултет политичких наука.
- Павковић, Олга. 2018. „Безбедносни аспекти Иницијативе Појас и Пут.” *Политика националне безбедности* 15 (5): 121–138. DOI: 10.22182/pnb.1522018.7.
- Стојановић, Станислав, и Јованка Шарановић. 2021. „Азијски пацифик и Америчко Кинеско надметање.” *Српска политичка мисао* 71 (1): 111–143. DOI: 10.22182/spm.7112021.6.
- Траиловић, Драган. 2011. „Централна Азија и нова Велика игра – главни геополитички актери.” *Национални интерес* 7 (10): 363–386. DOI: 10.22182/ni.1012011.16
- Auslin, Michael. 2011. “The struggle for power in the Indo-Pacific.” *Turkish Policy Quarterly* 10 (3): 146–151.
- Baker, Rodger. 2014. “China’s Moves in the South China Sea: Implications and Opportunities.” *Stratfor*. November 10, 2014. <https://fdocuments.in/document/chinas-moves-in-the-south-china-sea-implications-and-opportunities.html>.
- Berkofsky, Axel. 2019. “Japan and the Indo-Pacific: Alive and Kicking.” In *Geopolitics by Other Means. The Indo-Pacific Reality*, eds. Axel Berkofsky and Sergio Miracola, 97–114. Milano: ISPI.
- Bhatt, Pooja. 2018. “Evolving Dynamics in the Indo-Pacific: Deliberating India’s Position.” *Journal of Indo-Pacific Affairs* 1 (1): 53–78.
- Blasko, Dennis. 2015. “The 2015 Chinese Defense White Paper on Strategy in Perspective: Maritime Missions Require a Change in the PLA Mindset.” *China Brief* 15 (12): 1–21.

- Bouchard, Christian, and William Crumplin. 2010. "Neglected no longer: the Indian Ocean at the forefront of world geopolitics and global geostrategy." *Journal of the Indian Ocean Region* 6 (1) 26–51. DOI: 10.1080/19480881.2010.489668.
- China Power. n.d. "How Is China's Energy Footprint Changing?" *China Power*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://chinapower.csis.org/energyfootprint/#:~:text=According%20to%20China%20National%20Petroleum,will%20be%20sourced%20from%20elsewhere.>
- Claxton, Karl. 2014. "China's sea lines of communications – implications for the South Pacific?" *The Strategists*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <http://www.aspistrategist.org.au/chinas-sea-lines-of-communication-implications-for-the-south-pacific/>.
- Clinton, Hillary. 2010. "America's Engagement in the Asia-Pacific." *US Department of State*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://2009-2017.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2010/10/150141.htm>.
- Clinton, Hillary. 2011. "America's Pacific Century." *Foreign Policy*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>.
- Dan, McDaniel. 2012. "India, China and the United States in the Indo-Pacific region: coalition, co-existence or clash." *Centre for Defence and Strategic Studies at the Australian Defence College*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://defence.gov.au/ADC/Publications/documents/Commanders/2012/McDaniel-2012.pdf>.
- Demir, Emre. 2018. "Fragmented or Integrated Asia: Competing Regional Visions of the US and China." *Rising Powers Quarterly* 3 (2): 45–65.
- Dian, Matteo. 2013. "Japan and the US Pivot to the Asia Pacific." *The London School of Economics and political science*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://www.lse.ac.uk/ideas/Assets/Documents/updates/LSE-IDEAS-Japan-US-Pivot.pdf>
- Dolven, Ben, and Bruce Vaughn. 2020. "Indo-Pacific Strategies of U.S. Allies and Partners: Issues for Congress." *Congressional Research Service*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. https://www.everycrsreport.com/files/20200130_R46217_770a61c4856a9a5aed99d6699f3423b6240ff1c3.pdf.
- Fravel, Taylor. 2012. "Maritime Security in the South China Sea and the Competition over Maritime Rights." *Cooperation from Strenghth*.

- Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <http://taylorfravel.com/documents/research/fravel.2012.CNAS.maritime.security.SCS.pdf>
- Fulton, Jonathan. 2018. "The Gulf between the Indo-Pacific and the Belt and Road Initiative." *Rising Powers Quarterly* 3 (2): 175–193.
- Harper, Tom. 2019. "China's Eurasia: the Belt and Road Initiative and the Creation of a New Eurasian Power." *The Chinese Journal of Global Governance* 5 (2): 99–121. DOI: 10.1163/23525207-12340039.
- Hayton, Bill. 2014. *The South China Sea – The Struggle For Power In Asia*. New Haven: Yale University Press.
- Heiduk, Felix, and Gudrun Wacker. 2020. "From Asia-Pacific to Indo-Pacific – Significance, Implementation and Challenges." *German Institute for International and Security Affairs*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2020RP09_IndoPacific.pdf.
- Kaplan, Robert D. 2014. *Asia's Cauldron: The South China Sea and the end of a Stable Pacific*. New York: Random House.
- Kazianis, Harry. 2014. "Air-Sea Battle Concept: An Attempt to Weaken China's A2/AD Strategy." *ASPI*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <http://www.aspistrategist.org.au/wp-content/uploads/2014/02/NMS.png>
- Khurana, Gurpreet S. 2018. *The Indo-Pacific Region, The Emerging Geopolitical and Security Environment*. Dictus Publishing.
- Khurana, Gurpreet. 2019. "What is the Indo-Pacific? The New Geopolitics of the Asia-Centred Rim Land." In *Geopolitics by Other Means. The Indo-Pacific Reality*, eds. Axel Berkofsky and Sergio Miracola, 13–32. Milano: ISPI.
- Logan, Justin. 2013. "China, America, and the Pivot to Asia." *CATO Institute*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/pubs/pdf/pa717.pdf>
- Malik, Mohan. 2018. "China and India: Maritime Maneuvers and Geopolitical Shifts in the Indo-Pacific." *Rising Powers Quarterly* 3 (2): 67–81.
- Mearsheimer, John. 2014. "Can China Rise Peacefully?" *The National Interest*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <http://nationalinterest.org/commentary/can-china-rise-peacefully-10204>.
- Medcalf, Rory. 2013. "The Indo-Pacific: What's in a Name?" *The American Interest*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023.

- <http://www.the-american-interest.com/2013/10/10/the-indo-pacific-whats-in-a-name/>.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. 2007. “*Confluence of the Two Seas*”. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*. August 2007. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/pmv0708/speech-2.html>.
- Miracola, Sergio. 2019. “The Indo-Pacific As a New Infrastructural and Economic-Trade Area: A Real Competitor to BRI?” In *Geopolitics by Other Means. The Indo-Pacific Reality*, eds. Axel Berkofsky and Sergio Miracola, 33–54. Milano: ISPI.
- Mohan, Raja. 2012. “The New Triangular Diplomacy: India, China and America at Sea.” *The Diplomat*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://thediplomat.com/2012/11/the-new-triangular-diplomacy-india-china-and-america-on-the-high-seas/?all=true>.
- National Archives and Records Administration. 2017. “National Security Strategy of the United States of America.” *National Archives and Records Administration*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/>.
- Panda, Jagannath P. 2018. “India’s Call on China in the Quad: A Strategic Arch between Liberal and Alternative Structures.” *Rising Powers Quarterly* 3 (2): 83–111.
- Panda, Jagannath P. 2019. “India and Pacific Ocean: the „Act East” Between Trade, Infrastructure and Security.” In *Geopolitics by Other Means. The Indo-Pacific Reality*, eds. Axel Berkofsky and Sergio Miracola, 71–95. Milano: ISPI.
- Prasad, Nidhi. 2018. “India’s Foray into the Indo-Pacific: Embracing Ambiguity through Strategic Autonomy.” *Semantic Scholar*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://pdfs.semanticscholar.org/68e8/1880c35a23226ab8767b2b26defb753e6e58.pdf?ga=2.52086241.918393891.1607749734-2038838477.1605797505>.
- Rehman, Iskander. 2010. “China’s String of Pearls and India’s Enduring Tactical Advantage.” *Institute for Defence Studies and Analyses*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. http://idsa.in/idsacomments/ChinasStringofPearlsandIndiasEnduringTacticalAdvantage_irehman_080610#footnote2_gmkic32.
- Rogers, James. 2014. Interview with Iskander Rehman. *European Geostrategy*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://csbaonline.org/about/news/indo-pacific-geopolitics>

- Rossiter, Ash. 2018. "The "Free and Open Indo-Pacific" Strategy and Japan's Emerging Security Posture An Amorphous Concept." *Rising Powers Quarterly* 3 (2):113–131.
- Stekić, Nenad. 2021. „Arktik kao severna maritimna komponenta kineske inicijative ‘Pojas i put’.” U *Regionalna bezbednost: pristupi, elementi, dinamika*, ur. Nevena Šekarić i Vladimir Trapara, str. 259–281. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
- Scott, David. 2008. "The Great Power 'Great Game' between India and China: 'The Logic of Geography'." *Geopolitics* 13 (1): 1–26. DOI: 10.1080/14650040701783243.
- Scott, David. 2009. "India's 'Extended Neighbourhood' Concept: Power Projection for a Rising Power." *India Review* 8 (2): 107–143. DOI: 10.1080/14736480902901038.
- Scott, David. 2012. "US Strategy in the Pacific – Geopolitical Positioning for the Twenty-First." *Geopolitics* 17 (3): 1–22. DOI: 10.1080/14650045.2011.631200.
- Scott, David. 2018. "The Indo-Pacific in US Strategy: Responding to Power Shifts." *Rising Powers Quarterly* 3 (2): 19–43.
- Sempa, Francis. 2019. "The Case for Containing China." *The Diplomat*. June 2019. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://thediplomat.com/2019/06/the-case-for-containing-china/>.
- Singh, Prashant. 2016. *Changing contexts of Chinese military strategy and doctrine*. New Delhi: Institute for Defence Studies and Analyses.
- Spykman, Nicholas. 2007. *America's Strategy in World politics*. New York: Harcourt, Brace and Company.
- Thayer, Carlyle. 2011. "Maritime Security and the Role of Naval Diplomacy in the South China Sea." *Maritime Security Asia*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://journals.sub.uni-hamburg.de/giga/jsaa/article/download/446/446-471-1-PB.pdf>
- The US Department of Defense. 2019. "Indo-Pacific Strategy Report. Preparedness, Partnership, and Promoting a Network Region." *The US Department of Defense*. Poslednji pristup: 05. decembar 2023. <https://media.defense.gov/2019/Jul/01/2002152311/-1/-1/1/DEPARTMENT-OF-DEFENSE-INDO-PACIFIC-STRATEGY-REPORT-2019.PDF>.
- Yoshihara, Toshi. 2013. "The US Navy's Indo-Pacific challenge." *Journal of the Indian Ocean Region* 9 (1): 90–103. DOI: 10.1080/19480881.2013.793914

Hatidža Beriša*

*School of National Defence “Vojvoda Radomir Putnik”,
University of Defence, Belgrade*

THE INDO-PACIFIC REGION AS A GEOPOLITICAL “PIVOT” OF THE 21ST CENTURY

Resume

The subject of the paper refers to the analysis of the geostrategic importance of the Indo-Pacific region and the geopolitical movements and events in it at the beginning of the 21st century. The rise of China as a political, economic, and military power is the most important event in the transformation of the global international system, which, until recently, was sovereignly ruled by the USA. This geopolitical reality directed the world's attention from the Euro-Atlantic to the Indo-Pacific region. In addition, the economic growth of the region, in inseparable synergy with political and military strategic interests, represents a major challenge to the long-standing US dominance in the Indo-Pacific region. The transformation of China into a regional power with global aspirations has changed the structure of regional relations, undermining the recently unquestioned American hegemony in this part of the world. The paper will focus on the basic geopolitical developments in the Indo-Pacific region, the new geopolitical “pivot” of the 21st century. The research used the content analysis method of the numerous relevant sources in which the Indo-Pacific region is considered, which includes a large expanse of water and land, where this specificity is reflected in the fact that the most significant “geopolitical game” today is related to the events in the waters of the South China Sea. The method of analysis and deduction in considering the character form and relationship of the rise of China as a political, economic, and military power and the events in

* berisa.hatidza@gmail.com

the South China Sea indicate that the same could be the “maritime axis region” of the 21st century. Also, the method of synthesis and deduction was used in creating the most important views regarding the nature and manner of the mentioned connection and conditioning.

Keywords: geopolitics, geostrategy, Indo-Pacific region, the pivot of the 21st century, China, USA, center of gravity, South China Sea

* Овај рад је примљен 26. децембра 2023. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 8. фебруара 2024. године.